

Тема. Рушничок дитинства

Мета: поглибити знання учнів про Т.Г. Шевченка, вивчити маловідомі цікаві факти дитинства поета;
розвивати пізнавальні інтереси школярів, їх навички й уміння збирати, досліджувати, узагальнювати і систематизовувати пошуковий матеріал, активізувати асоціативне мислення, творчу уяву і фантазію, навички виразного читання, формувати естетичні смаки;
створити умови для самовираження кожної особистості;
сприяти вихованню почуття співпереживання, шанобливого ставлення до надбань культури, поваги до життєвого і творчого шляху генія України, його творів; любові до рідного краю.

Обладнання: портрет письменника в рушнику; виставка творів Шевченка різних років видання; репродукції картин Шевченка; ілюстрації І.Їжакевича до творів поета; плакати з висловами про Шевченка; проектор.

Клас поділено на групи:

- ❖ Соціологи: дослідження у класі
- ❖ Біографи: дитинство Шевченка
- ❖ Дослідники: родовідне дерево Кобзаря
- ❖ Режисери: інсценізація, вірші

Слайди 1, 2+Рече та стогне...мінус

Перебіг заходу

I. Дитинство - найкраща пора. На екран проєктуються результати соціологічних досліджень, проведених у класі:

✚ Найкращий спогад дитинства.

✚ З чим асоціюється слово "дитинство"?

} **Учень-соціолог**(слайди 3,4)

II. Знаємо –" вишиваємо" (прийом "паралель"). (слайд 5)

(Звучить пісня Д.Павличка «Два кольори»)

Учитель.

✚ А чи всі добре знають, яким було дитинство видатного українського поета, письменника, художника? Даваймо дізнаємось більше!

Оберегом нашого заходу буде звичайний український рушник – один із найважливіших і найдревніших символів нашого народу.

✚ Які найпоширеніші кольори традиційно використовувались при вишиванні у нас в Україні? Що вони символізують? (слайди 6,7)

Сьогодні ми будемо вишивати дитинство Тараса Шевченка на імпровізованому рушничкові червоними і чорними кольорами – символами радості, щастя і людського смутку.

На екран проектується хата Шевченка (слайд8)

Учень. 9 березня 1814 року

В похилій хаті край села

Моринці (слайд9)

Над ставом чистим і прозорим

Життя Тарасику дала

Керелівка (слайди 10,11)

Кріпачка-мати, вбита горем.

Нещасна мати сповила

Його малого й зажурилась,

І цілу ніченьку вона

За сина-кріпака молилась...

Учитель. Поява кожної людини на Землі – завжди радість, де б вона не з'явилась: у величному палаці, чи в бідній похилій хатині. То яку першу стрічку прикріпимо до рушничка? (**Червону**) Так, вишиємо її на рушничкові дитинства нашого поета. А зараз ми надаємо слово біографам та дослідникам.

Учень-біограф. Року 1814 з 26 на 27 лютого (*старого стилю*) темної ночі, перед світом, у селі Моринцях на Звенигородщині, в хаті кріпака Григорія Шевченка блиснув єдиний на все село вогник, народилася панові нова кріпацька душа, а Україні – її великий співець Тарас Шевченко. Хрестили новонародженого 28. Хрещеним батьком був Григорій Іванович Дяденко, житель моршинський. Ім'я підказали святці – список святих. Грецьке ім'я Тарактикос перекладалося як «здатний на непокору, бунтар»...

Учень-дослідник. А ви знаєте, що ми трохи дізналися про родовід Шевченка. На жаль, таких документів дуже мало. Спробу заповнити «білу пляму» в родоводі Т.Шевченка зробили родичі поета – його правнук – письменник Дмитро Красицький та правнучка Людмила Красицька: у вересні –

листопаді 1987 року вони опублікували повідомлення, побудоване на маловідомих архівних матеріалах, «Гілки Шевченкового роду». Автори свідчать: Шевченки – рід у Кирилівці (Керелівці) давній. Коріння його сягає у XVIII століття...

Учень-дослідник. Красицькі розповідають про кирилівського юнака Івана, який разом із іншими хлопцями ще три століття тому подався на Січ і став козаком. Повернувшись додому, Іван одружився і, як пишуть автори, «підробляв ремеслом, якого навчився ще на Запоріжжі, - шив людям чоботи. І за це, як бувало тоді за звичаєм, одержав на селі прізвище Швець. Так природно виникло в родині предків Тараса Григоровича прізвище, якому з часом судилось у дещо трансформованому вигляді уславити свій рід».

Учень-біограф. Пройшло кілька років. Тарасик підростав. Він був меткий, непосидючий, цікавий і допитливий, босоногий, часто замурзаний, обірваний, пустотливий, але розважливий, розумний і добрий.

Інсценізація «Залізні стовпи»

Учитель. Тож якими кольорами будемо вишивати раннє дитинство малого Тарасика? Звичайно, червоними – кольорами материнської і батьківської любові, любові його старшої сестри Катерини. (прикріплюємо **червону** стрічку)

Учень-біограф. 20 серпня 1823 року мати його ще молодою померла на 32-му році свого віку. На руках удівця Григорія Шевченка залишилось п'ятеро сиріт: Микита – 12 років, Тарас – 10 років, Ярина – 8 років, Марія – 4 роки, Йосип – 2 роки. (Катерина уже була заміжньою). Батько одружується вдруге. Взяв з Моринець вдову Оксану Терещенчиху з трьома дітьми. У родину свого другого чоловіка не принесла вона кохання тихого, життя спокійного. Не замінила вона дітям рідної матері. Років через 20 після цього Тарас напише: «Хто хоч здалеку бачив мачуху і зведенят, той звичайно бачив пекло... Не було години, щоб меж зведенятами не було сварки, бійки, сліз!»

Учитель. Тепер у життя малого Тарасика вплітаються чорні кольори печалі, журби за мамою, тяжка напівсирітська доля. (прикріплюється **чорна** стрічка)

На екран проектується картина І.С.Їжакевича «Тарас- пастух» (слайд 12)

Читець (Тарас) виконує вірш «І золотої, й дорогої...» (слайд 13)

(Учитель прикріплює чорну стрічку) (слайд 14: вірш «Якби ви знали, паничі...»)

Слайд 15-могила матері

Слайд 16,17(батько)

Учень-біограф. Мене дуже вразив такий випадок. Мачуха мучила Тараса по-всякому. А тут ще один випадок стався. На постій у хату до Григорія Шевченка поставили солдата. В один із днів він закричав, що в нього зникли гроші.

«Украв Тарас!» – гучно оголосила недобра Терещенчиха. Тарас божився і клявся – не винний! Але жодні запевнення не допомагали. Втік. Заховався. Знайшли... Ярина розповідала, що Тарасу зв'язали руки й ноги – катували різками. Дізнання тривало три дні, доки знесилений хлопчина не «зізнався». Зажадали, щоб гроші повернув. А де йому їх узяти? Знову били, потім кинули в темну комору. Свої монети солдат одержав: заради цього продали святкову материну спідницю, яку вона заповідала Катерині. А справжній злодій виявився пізніше. Це був син мачухи Степанко, який украв гроші й заховався у дуплі старої верби. Отакий був «гостинець» сироті Тарасу.

(Учитель прикріплює чорну стрічку)

Учень-біограф. А мені запам'яталося таке: в 11-й рік свого народження Тарас почув від мачухи: «Не жилець твій батько на цьому світі – помре скоро». Заплакав хлопець і вибіг з хати. Як жити сироті? А батько, відчуваючи наближення кінця, давав розпорядження щодо майбутнього свого нехитрого скарбу. Тоді й почули люди від нього: «Синові Тарасові з мого хазяйства нічого не треба – він буде незвичайною людиною: з нього вийде або щось дуже гарне, або великий ледар, для нього моя спадщина або нічого не буде варта, або нічим йому не допоможе...»

21 березня 1825 року батько Тараса - Григорій Іванович Шевченко помер. Але його пророчі слова щодо майбутнього сина справдилися. Доля судилася Тарасові справді незвичайна.

Учитель. Так, доля судилася Тарасові справді незвичайна, але спочатку було сирітство. А символом його є чорна стрічка на рушничку дитинства нашого поета.

Учень-біограф. Золотим сонячним промінчиком у безпросвітній темряві була вірна, щира дружба Тарасика і його сусідки Оксани Коваленко. (Слайд 18)

Читець. Він посміхається весні,
Шукає радісна Оксана
Його в степу між бур'янів.
Шукає, кличе, наче мати.
Не заблукався б він, бува,
А перед ним папір пом'ятий,
Де перші вишились слова.
В стрімкі рядки до слова – слово,
Що стануть полум'ям колись,
А степом сивим, полиновим,
Хазяйські вівці розбрелись. (Слайд 19, 20: «Мені 13й...»)

Учитель. Перше, ясне і чисте почуття дитячого кохання мало, безперечно, великий вплив на дальший розвиток юнака. Дорогим ім'ям Оксана – він називав героїнь своїх багатьох творів. Давайте прикріпимо на рушник **червону** стрічку.

Після смерті батьків (слайд 21) родичі захотіли вивести сироту в люди. Ким тільки не був малий Тарас: і свинопасом, і наймитом, і слугою дядя в школі, і учнем маляра, і кухарчуком, і козачком у пана. Восени 1828 р. 15-річний Тарас разом з паном Енгельгардтом виїхав у Вільно. Проти його прізвища було записано: «Годен для кімнатного живописця». У 1831 р. юний Тарас разом із панською сім'єю переїздить до Петербурга. Розлука з рідним краєм тривала довгих 14 літ. (слайд 22)

(На рушнику ці роки «вишиваємо» **чорним** візерунком)

Слайд 23 «Доля» 24 «Сон» 25 «У нашій раї...» 26 «І барвінком, і рутою...»

Учитель. Ми створили рушничок лише дитячих років Т.Шевченка.

- Які кольори на ньому переважають? (слайд 27)
- То яким же було дитинство Тараса? (Зачитування кращого учнівського твору "Сирітська доля Тараса Шевченка", написаного на конкурс (можна спроектувати на екран)). Прикріплюємо **чорну** стрічку.

Учитель. У подальшому житті майбутнього поета нестримно переплітатимуться ці ж кольори. І я вірю: ви обов'язково дізнаєтеся ще більше про те, що доля

вишила йому червоними, а що – чорними нитками. Коли ми говоримо про Шевченка, то барви усіх кольорів зливаються в одному слові – [СВІТЛИЙ](#) геній українського народу. (слайд 28) Думи мої

III. Підсумок. "Мікрофон". Закінчити речення: "На рушничку мого дитинства переважав би ... колір, тому що...". (слайд29) (Звучить «Рече та стогне Дніпр широкий» +)

Література

1. Красицький Д., Красицька Л. Гілки Шевченкового роду // Літ. Україна. — 1987. — 24 вересня;
2. Боднарчук Г. «Кобзар» у нашій оселі: До дня народження Т.Г.Шевченка // Позакласний час. — 2003. — № 22. — С. 1-3.
3. Зінківська О. Доля Кобзаря: До 190 – річчя з дня народження Т.Шевченка // Позакласний час. — 2003. — № 21. — С. 1-4.
4. Коренєва В. Т.Г.Шевченко – Великий Кобзар України: Інсценізація уривка з оповідання «Залізні стовпи» за Степаном Васильченком // Розкажіть онуку. — 1996. — № 4. — С. 18.
5. Міщук М. Золоті зерна поезії Т.Г.Шевченка: Літературно-музичний віночок // Розкажіть онуку. — 2003. — № 4-5. — С. 51.
6. Перехрестя долі Кобзаря: До 190-річчя з дня народження Великого Кобзаря // Позакласний час. — 2003. — № 20. — С. 19-21.
7. Переяславець В. У широкий світ: Картина з дитячих літ Тараса Шевченка // Світ дитини. — 2000. — № 3. — С. 8-9.